

ЧОВЕШКАТА ДУША Е САМОТНА ПТИЦА

доц. к.ф.н. Евлоги ДАНКОВ

Дванадесетата поред книга на Лъчезар Георгиев “Самотна птица” (издадена в София през 1995 г.) включва осем разказа и новели, за които може да се каже, че образуват един самостоятелен цикъл. Заглавието обхваща най-съществената част от психологическото съдържание на книгата. То включва следните заглавия: “Подводни рифове”, “Проклети четвъртъци”, “Пролетна мъгла”, “Светият ден”, “Диви липи”, “Самотна птица”, “Катастрофа” и “Жажда”.

Навсякъде в книгата като лайтмотив присъства стремежът на незадоволената душа към щастие, което обикновено се свързва с романтиката. От гледна точка на психоанализата, макар и прозаично, това може да се окачестви като фиксиране на либидото в противоположния пол. Адмирация заслужава обстоятелството, че търсенето на щастие авторът не свързва с някаква патология, която, без особени усилия, може да се открие в немалко съвременни романи, разкази и новели.

Ще напомним, че птицата е архитипът на човешката душа. Древните траки и римляни са изобразявали върху урни, със събраната пепел от трупоизгарянето на покойника, душата-птица.

Душата остава неудовлетворена, въпреки персоналните образи на митове, в които се въплъщава авторът (Горан, доц. Зафиров, който прави докторат в Лондон, Васил, Маккели и др.). Когато Маккели (Подводни рифови) търси спасение от любовното разочарование, приживявайки изневярата, той се обръща към безкрая, към вечното, неповторимото, към истината. Този логос на безкрая авторът нарича бездна.

Истинният смисъл човешката душа открива в отвъдното. Там е светът на

истаната. В него пребивава душата, която въплътена в тъмнината на този свят, е самотна птица. “Слава Богу, пише Лъчезар Георгиев, бездната се разтвори. Пое го като приятелска ръка, нежни коси го обвиха и затеглиха навътре, все по-навътре, към истинската и безкрайната същност на нещата” (с. 18). Дори и във философски смисъл водата (Талес) е също бездна, която поражда всичко и която поглъща всичко. Горан “Жажда”, за да постигне щастие също трябва да примине океана. Това щастие Горан (т. е. авторът) търси в Рая. “Горан без колебание бе преминал океана. За Рая оставаше времето на самотните, устремени към небесния лазур, птици. За да прелети и тя над синьо-зелените простори, над заливите, изгревите и залезите” (с. 164). Синьо-зелените простори съдържат в себе си семантиката на духа. Духът е разумната и свръх-разумната част от душата.

Сляпата любов, нагонът, сексуалното влечение поставят героите на автора в условията на един безкраен водовъртеж, без да могат да постигнат не само щастieto, но и разумността. Чувствената част на душата най-често изтласква разумната, без да се съобразява с нея. Щастieto се оказва като мираж, което толкова повече се отдалечава, колкото по-настойчиво го търси героят — персоналният мит на автора. Либидото никога не може да бъде задоволено, но то се нуждае от естетически и нравствени мотиви, за да постигне принципа на максимално удоволствие. Този принцип е крайната цел, но тя се оказва мираж.

Любовта като принцип като либидо трудно постигат своята йерархична съподчиненост. Но главното е търсенето, както в Олимпийските игри — ритуалното участие.

Относно това търсене Лъчезар Георгиев пише следното: “Дните, в които работех над тази моя книга, бяха изключителни. Сега, в дистанцията на времето разбирам, че те са били нещо ново, необикновено в моя живот”. И за да потвърди отново избора на своите персонални митове, либидото и принципа за максималното удоволствие, (което се отъждествява с щастието) авторът пише: “Бях влюбен в моите героини, в техните трогателни съдби...” В това отношение заслужава да напомним за социалната психология на Ерих Фром, според който търсенето на щастието е един абсурд и то се постига по абсурден начин. Колкото повече човек дири щастието чрез максималното удоволствие, толкова по-далече се намира то от страна на търсещия. И в това отношение Ерих Фром казва: “Да имаш или да бъдеш. Който има, не може да бъде. Личността се разпада миг след възделеното максимално удоволствие. Търсещият се деперсонифицира. Той изгаря в пламъка на абсурда, тъй както изгаря пеперудата, когато се стреми към светлината”.

От гледна точка на екзистенциализма истинското щастие пребъдва в човека, когато той не го дири и не смята, че може да го постигне единствено чрез сексуалното удоволствие. Ценностната система в това отношение отговаря на естетическия стадий в духовното израстване на героя. Следващите две степени са — нравствена и религиозна.

В противен случай се оказва, че човек търси не за да намери, а за да не намери щастие, тъй като щастието се подменя с удоволствие.

Ако се осъществи психоанализа на художественото творчество, то не е трудно да се открият архитипови взаимоотношения, които се отнасят до такива опозиции като майка – син, баща – дъщеря, син – майка, дъщеря – майка, дъщеря – брат, дъщеря – баща и др. Ще си позволим да цитираме един пример от “Подводни рифове”: “О, малкият ми мъж! — тя мина с хладна длан по лицето му и докосна с устни неговите — нима

толкова ме харесваш... и ти искаш да заемеш мястото му?...” (с. 13)

Създава се впечатление, че героите в книгата намират лесен изход за себе си, но този изход всъщност е илюзорен, защото те отново попадат в реалната въртележка на безизходицата. Наистина, защо любимите герои на автора се озовават в обятията на нелюбим човек? Защото всеки е свободен да прави избор и да дири такова щастие, каквото той счита за необходимо. Както отбелязахме, най-често се дири максималното удоволствие, което се отъждествява с щастие. Но това са две различни неща. Подмяната на едното с другото само по себе си говори за ценностна система, която притежава в различна степен разумност, целесъобразност и истина. Смисълът на волята за живот, която имат героите, трудно би могъл да се сведе само до удоволствието на плътта. Подобна жажда за обич носи в себе си страдание. Щастие се търси в страданието само тогава, когато последното се разглежда като изкупление за греха, през който трябва да се мине, за да се постигне максималното удоволствие.

Чрез удоволствие никой не е постигнал щастие, па макар и то да е максимално. Покоро се постига обратното на щастието. Тогава героят търси страданието, за да заплати новото удоволствие, към което се стреми. Това страдание се разгръща в различни степени на инициация, чрез които се получава удоволствието. На ниската степен на естетическите ценности най-често мечтите на героите са свързани с обекта на сексуално възделение. Дано душите на авторите герои все пак намерят обичта, за която жадуват.

В книгата “Самотна птица” се съдържат изповедите на автора, който в днешните трудни времена успява да намери смелост и да дири щастието. Но бихме искали да видим в следващите негови книги как това търсене се осъществява в сферата на етическото и в религиозната сфера.

Гаврилова, Венета